

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.

1675.

1. Alberti, Valentianus: De fortuna clarorum belli ducum,
sub finem militum plerumque adversa.
2. Alberti, Valentianus: De politico
3. Alberti, Valent: De immortalitate reipublicae.
4. Alberti, Valent.: De Frederico forti, sine aduerso.
5. Borius, Jacobus: De expectativis
6. Borius, Jacobus: De actione in factum pro re-
linenda possessione praesentanea competente.
7. Carpzovius, Aug. Bened.: De iudicio Imperatoris
extraordinario 2 Sampl. 1675: 1719.
8. Carpzovius, Aug. Bened.: De restitutione in integrum
minorum.
9. Carpzovius, Aug. Bened.: Analysis l. traditionibus
20 l. de pactis
10. Lichler, Johannes Christianus: De emphyteutae meliorationibus
11. Engelmann, Johann Fried: De arte syllogistica

1675

12. Mmullerus, Michael: *Valebunt in viciis infantile* 23
13. Geislerus, Fridr.: *De legitimatione*
14. ^{a, b, c} Geislerus, Fridr.: *De aedificiis confessoria* - 2 Sept. 24.
1675 - 1745. Accensit. 24. 1745: Fritschius, 25
- Messnerus: *De officio boni, cordati, fidelis, et Christiani ministri*
15. Geislerus, Fridricus: *De privilegiis viduarum.* 26
16. ^{a, b, c} Maellus, Fridricus Tobias: *De injusto Pontis Pilati iudicio* 3 Sept 1675, 1724 - 1737. 27
28
17. Platz, Abrah. Christoph: *De encomiis bonorum.*
18. Rechenberg, Adamus: *De requorum conjunctione* 29
19. Romanus, Paulus Franciscus: *De jure domini restricto.* 30
20. Romanus, Paulus Franciscus: *De salvo conductu.* 31
21. Schenckendorfferus, Bartholomaeus Leonhardus: *De pri- 32*
- uilegio*
22. Schenckendorfferus, Barbh. Leonhardus: *De concussione.*

1675

23. Schreuderdaerfferus, Bartholomaeus Leonhardus: De iura-
mento purgatorio

24. Schreuderdaerfferus, Barth. Leonhardus: De peculis

25. Schreuderdaerfferus, Barth. Leonhardus: De contracta
aestimatorio

26. Schreuderdaerfferus, Barth. Leonhardus: De privilegiis

27. Schreuderdaerfferus, Barth. Leonhardus: De retentione

28. Schreuderdaerfferus, Barth. Leonhardus: De exceptione
non numeratae pecuniae.

29. Schreuderdaerfferus, Barth. Leonhardus: De solutione

30. Tellerus, Romanus: De fundo plusquam promisso cum
explicatione l. quotiens 15 C. de rei vind.

31. Thomarius, Jacobus: De vagantibus scholasticis

32. Zabel, Enochus: De clementia, virtute imperatoria

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

2

18

122

Præ. 36 num. 17

1675, 16^a

18

B. C. D.

DISPUTATIO JURIDICA

De

INJUSTO

PONTII PILATI
JUDICIO,

Quam

Consentiente Magnifico Jctorum
Ordine

PRÆSIDE

Dn. FRIDERICO TOBIA MOEBIO,

Phil. & J. U. D. Curia Electoralis ac Ducalis
supremæ Advocato Ordinario,

Dn. Patrono atqve Fautore

observanter colendo,

P.P.

CHRISTIANUS THOMASIUS,

Lipsiens. Phil. M.

AUTOR

Ad d. XXV. Nov. M DC LXXV.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ

Literis JOHANNIS GEORGI.

MAGNIFICO ACADEMIÆ RECTORI

V I R O

Maxime Reverendo, Amplissimo atq; Excellentissimo
DN. FRIDERICO RAPPOLTO, SS. TH. D.
& Professori Publico, Alumnorum Electoralium E-
phoro, Canonico Cizensi, Majoris Principum Collegii Col-
legiato, & Nationis Misnicæ Seniori.

Ut &

V I R I S

Nobilissimis, Consultissimis, Plurimum Reverendis, Amplissimis
& *Excellentissimis*

DN. JOHANNI FRIDERICO FALCKNERO,

J. U. D. Comiti Palatino Cæsareo ac Reipu-
blicæ Lipsiensis Syndico.

DN. GOTTOFREDO SCHILTERO,

Ph. & J. U. D. Regularum Juris Professori Publico
designato, & Collegii B. Virginis Collegiato.

DN. VALENTINO ALBERTI, SS. TH. LIC.
ac Professori Publico extraordinario, Dial. & Metaph.
Ordinario, Facultatis Philos. Assessori & Collegii
B. Virginis Collegiato.

DN. JOACHIMO FELLERO, SS. TH. LIC.

Poëseos Professori Publico & Facultatis
Philosophicæ Assessori.

Dominis Patronis, Præceptoribus, Affini

ac Fautoribus summè observandis
ac colendis

Disputationem hanc Juridicam
debitâ animi reverentiâ

offert atq; vendicat

M. CHRISTIANUS THOMASIUS.

B. C. D.

INJUSTUM JUDICIUM PONTII PILATI.

PRÆFATIO

INfame hæctenus & exosum Christianis omnibus fuit Pontii Pilati judicium, quo Christum Salvatorem nostrum ad ultimum supplicium condemnavit, ac desperata planè ejus causa, nec immeritò, visa est, ita ut nemo, qui ejus patrocinium fusciperet, reperiri potuerit. Surrexit tandem superiori anno *Dominus Joh. Stellerus, Leisnicensis J. U. Doctorandus* qui in peculiari tractatu, quem *Pontium Pilatum defensum* inscripsit, eum non excusare, sed defendere, sed justum judicem (*vid. cap. 2. n. 1.*) appellare non dubitavit. Ast reprobatum illud scriptum publicè fuit à Theologis nostris, quin & postea à autoritate publicâ venditio ejus prohibita. Quamvis ergo satius fortasse fuisset, Camarinam non movere, quoniam tamen eo seculo vivimus, quo vetustum illud Ovidii: *Nitimur in vetitum* quàm maximè cantari, & ejusmodi libri quò severius prohibentur, eò avidius emi legiqve solent, non peccatum me putavi, si in cathedram Juridicam scriptum istud producerem, ac pro ingenii viribus refutarem. Duas autè partes feci tractationis meæ, historicam alteram, alteram Juridicam. In priore synopsis quandam actorum tam coram Judæis, quàm coram Pilato exhibui, quâ in re præprimis *Harmoniam B. Gerhardi*, quem hodiè hæc in parte habemus accuratissimum, fui secutus. In posteriore id præprimis operam dedi, ut ea quæ *B. Carpzov. in Pract. Crimin. & Magn. Dn. Ziegl.* in aureo libello, quem *Dicastricen* appellare ipsi placuit, de peccatis Judicum in genere proponunt, ad factum hoc Pilati applicarem, quod paucis his Lectori benevolo significandum duxi, cui & me & mea studia commendo.

Pontius Pilatus unde nomen acceperit, quibus ex parentibus, quâve in regione natus fuerit, cum ad rem præsentem nihil conducatur, aliis disquirendum relinquo de eo tantum sollicitus, quodnam ejus fuerit officium? Ubi initio quidem constat Judæam ipsum tum temporis jussu Romanorum præfuisse, non Syriam, uti volunt Cyprianus (*citante Grotio ad Matth. 27. v. 26.*) ac Tertullianus (*ap. Lipsium in not. ad Tacit. p. m. 231.*) eumque secutus Cujacius *lib. 19. obs. 13.* quam locutionem tamen inde excusare facile possumus, quia Judæa provinciæ Syriæ tunc attributa fuit, ut adeo non habeat quod hîc tantopere miretur Lipsius *l. c.*

§. 2. Cum enim Herodes M. Judæorum Rex horrendo mortis genere extinctus esset (*vid. Joseph. antiquit. Jud. l. 17. c. 8. & 10.*) Augustus Romanorum Imperator, penes quem erat confirmatio testamenti ab Herode confecti (*Joseph. d. cap. 10.*) dimidium regni partitus est in Philippum & Antipam filios Herodis, alterâ dimidiâ parte, sub quâ continebatur Judæa & Idumæa, Archelao, quem successorem Herodes in testamento denominaverat, relicta. (*Joseph. cap. 13.*) Sed hic decimo principatûs sui anno à Judæis coram Augusto ob immanitatem & tyrannidem accusatus ac ab Imperatore Viennam in exilium missus est, ejusque ditio Syriæ attributa (*J. f. c. 15.*) Hinc postea Judææ regendæ certi quidam administratores ab Augusto ejusque successore Tiberio præpositi, quos inter & Pilatus noster. (*Jos. l. 18. c. 3. & 8.*)

§. 3. Cæterum Pilatum Judææ non Præsidem sed Procuratorem fuisse verius est. *Vid. Is. Casaub. in not. ad Luc. c. 3. v. 1. Hug. Grot. ad eund. loc. Abr. Scultet. Exerc. Evang. l. 1. c. 14. Lips. annot. ad Tacit. p. m. 175. & 231. Cujac. l. 19. obs. 13. Dion. Gottof. in not. ad l. 3. ff. de offic. procur. lit. f. & ad l. 23. ff. de appell. lit. 7. G. Franzk. ad ff. tit. de offic. Procur. Cas. n. 11.* Probatur hæc sententia (1) autoritate Taciti *Ann. XV. 44. 4.* & (2) Philonis ap. quem Pilatus vocatur *Πιλάτος* teste Grotio *ad Matth. XXVII. 2.* quod vocabulum procuratorem Cæsarum denotat. *Scult. d. l.* Apertè enim Dio *ap. Lips. l. c. p. 175. 785* *Πιλάτος* Græcis appellari dicit, qui publicos redditus colligunt erogantque, quod procuratorum præcipuum fuisse officium constat *arg. tot. tit. C. ubi cause fiscales.* (3) Pilatus, si Cujacio *l. c.* credendum Eques Romanus fuit, Jam verò Procuratores vel Equites erant

erant vel Liberti. *Lipsius l. c. p. 175.* Præfides autem plerumque
erant viri consulares. (4) Præfes Cæsaris mittebatur in Syriam,
Procurator verò in Judæam mittebatur Præfidi Syriæ obnoxius.
Sculd. l. c. Et sic Pilatùs Vitellio tùm temporis Syriæ Præfidi sub-
jectus fuit, eiqve ut pàreret necesse habuit *vid. Joseph. l. 18. antiq. c.*
5. in fin.

§. 4. Qui præfidem faciunt Pilatum, urgent præcipue
græcum vocabulum ἡγεμόν, quod ipsi tùm à Josepho *l. 18. c. 4.* tùm
Matth. XXVII. v. 2. & 11. & passim in SS. literis tribuitur, cujus vo-
culæ originem si peruestigemus, apparere inqviunt, eam originem
trahere ab ἡγεμονία duco, præeo, denotariqve adeò per eam ducem,
it. eum qui præest. *Ita Stellerus Pilat. defens. cap. prælim. §. 18.* Verum
ut taceam, ab Etymologiâ infirma plerumqve duci argumenta,
certum est procuratores Cæsaris non minus ἡγεμόνας appellari
quàm legatos vel præfides. *Cujac. l. c.* Evangelistæ enim voce
ἡγεμόν promiscue utuntur nunc pro Πρωτόπρω sive procuratore,
nunc pro ἐπάρχω sive præfide *Sculd. l. c.* & Petrus *I, 2. 14.* ἡγεμόνας
vocat omnes τῆς δια βασιλέως πεμπομένους. *Grot. ad Luc. III. 1.* Por-
rò & latinum Præfidis nomen vel latè accipitur, vel strictè. Hoc
modo denotat illum, qui ab Imperatore in provincias sibi subje-
ctas mittebatur ac gladii potestatem simul accipiebat *l. 6. §. 8. ff. de*
offic. præsid. quo pacto dignitas ejus tùm à proconsulis tùm à procu-
ratoris distinguebatur officio. At in latâ acceptione Præfidis no-
men generale est eoqve & Proconsules & Legati Cæsaris & omnes
provincias regentes, licet senatores sint, præfides appellantur *l. 1.*
ff. de offic. præsid. Hâc significatione si quis Pilatum præfidem ap-
pellare velit, non refragabor, cum de strictâ sim sollicitus.

§. 5. Ulterius non obstat opinioni nostræ, Procuratores de
criminibus cognitionem habuisse nullam, *l. 3. ff. de offic. procur. Cæs.*
l. 3. C. ubi cause fiscales, Pilatum verò criminale judicium adversus
Christum exercuisse. Responderi enim ad hoc potest: Pilatum
ex illorum Procuratorum fuisse numero, qui in minoribus quibus-
dam provinciis præter id quod in fisci causis jus dicerent, etiam
gladio animadvertabant. Tales etsi propriè Præfides non erant,
vice tamen Præfidum fungi dicebantur *l. 2. C. de pœnis. l. 4. C. ad L.*
Fab. de plagiaris ac de criminibus cognoscere poterant, Gottofr. ad
l. 3. C. ubi caus. fisc. lit. a.

§. 6. Mores Pilati describit Philo *de Legat. ad Cajum p. m. 646.* cujus summa est, eum pervicaci duroque ingenio, imò extrà modum crudelem fuisse. Sed ego missis his ad rem præsentem venio demonstraturus Pilatum in condemnatione Salvatoris nostri æqvitatem & officium Judicis haud observasse, sed contra propriam conscientiam iniquè ac timidè sententiam dixisse, in quo ita me geram ut breviter exhibitâ passionis historiâ (qua hoc loco quàm maximè opus fuit, quia mancam & ad suam sapius sententiam detortam illam tradidit Stellerus) peccata Pilati succinctè exponam ac tandem ad ea quæ pro ipsius defensione Stellerus attulit, pro virili respondeam.

PARS I. HISTORICA.

§. 7. Postquam consilium iniissent principes Sacerdotum, scribæ ac Seniores apud Caipham, ut Jesum dolo caperent & occiderent, appositè iis se obtulit Judas Iscariot, acceptis 30. argenteis promittens se Christum in manus ipsorum traditurum. *Matth. XXVI, 3. seq.* Hic ergò diu quæsitâ occasione, cum nosset Jesum in monte Olivarum secundum consuetudinem orare, eò ducit cohortem Romanam a) ministrosque Phariseorum qui ad capiendum Christum emissi erant, ostensoque illis per osculum Servatore, nefandum promissum nefandiore longè scelerè exsolvit. *Joh. XVIII. Luc. XXII.*

a) Cujus aperte meminit *Joh. XVIII, 3. conf. Gerhard. Harm. c. 183. p. 1769.* Hinc minus rectè Stellerus capturam tantum ministris Judæorum attribuit. *c. 3. n. 27. & 73.*

§. 8. Comprehensum h. m. Christum, Apostolis in fugam actis, duriter ligant milites, cumque eum Hannæ Socero Pontificis honoris ergo ostendissent, ducunt ad Caipham ejus anni Pontificem, hominem Josephi elogio *l. 18. antiquit. Jud. c. 3. & 6.* avarum planeque perditum, apud quem Seniores ac scribæ congregati erant. *Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Joh. 18.* Hi impio more, cum jam antea Christum ad mortem condemnare constituissent, dicis tantùm causâ, ut DEO hominibusque illudant legitimam judicii formam contra ipsum instituere videri volunt b). Quapropter Caiphæ insidiosis quæstionibus c) Christum aggreditur eumque de discipulis suis ac doctrina interro-

gat,

gat, ut nimirum ex responso Christi ansam aliquam accusandi eum colligere possit. *Gerh. Harm. c. 167. f. 1809.*

b) Observationes quas h. l. Stellerus *c. 3. n. 17.* ex processu criminali inspergit, idem docere videntur. Quo spectat & illa phrasis *num. 22.* Jesum Christum ex mente Synedrii *per indicia certa* delinquentem reputatum. Sed contrarium docebunt annotationes nostræ.

c) Interrogatio Judicis in examine inquisiti inter alia pertinens esse debet, ac proinde facta & crimina aliena, nequaquam interrogationi inferenda. (in quod requisitum Caiphas ex illorum opinione peccavit, qui cum Chrysofomo statuunt ipsum interrogasse Christum de factis discipulorum *vid. Gerh. l. c.*) Deinde cum finis inquisitionis sit indagatio veritatis, eapropter judex in hujusmodi examinibus faciendis recto tramite procedere debet ad finem veritatis indagandæ, non autem ut eum involvat & captiosè inducat innocentem ad delictum confitendum, quemadmodum loquitur *B. Carpov. Pract. crim. qu. 113. n. 24. § 32.* Tantum ergo abest ut Caiphas hæc in parte legitimam cognitionem doctrinæ Christi susceperit, & adimpleverit, quod adhuc hodiè circa examen inquisiti in usu, uti vult Stellerus *c. 3. n. 29. 39. § 31.* ut potius inter Judices hominum tortores & carnifices, temerarios nebulones, qui examinationem nimis captiosè instituunt, (*de quibus idem num. 32.*) jure merito sit referendus.

§. 9. Videns hoc optimus Salvator, quamvis non mereatur audire veritatem, qui non discendi animo, sed fraudulenter interrogat, nihilominus tamen fallaci Pontificis quæstioni apertè & solide d) respondet, se palam locutum esse, ac ut præpositam judicii formam Caiphæ certum aliquod crimen non obijcienti, sed insidiosis potius quæstionibus agenti exprobret, remittit eum ad auditores suos, qui optimè sciant, quid docuerit. *Joh. XVIII, 20. 21. Gerh. l. c. p. 1810. seq.*

d) Omittit hanc priorem responsionis partem Stellerus *c. 3. num. 34.* studio, ut nempè eò melius obscuritatis eam argue-

arguere possit, posterioremq̄ saltem Christi Pontificem ad auditores remittentis recenset. Sed etsi ponamus Christum priorem de publicâ doctrinâ responsionem omisisse, non poterat tamen de eâ conquiri Pontifex. Quamvis enim inquisiti responsio distincta, clara, & manifesta esse debeat, cum paria habeantur non respondere & obscurè respondere *l. ii. §. 7. ff. de interr. in jur. faciend. Carpzov. d. i. num. 54. 55.* certum tamen est, requisita hæc deficiente præcedentâ eâqve legitimâ interrogatione, etiam expirare.

§. 10. Postea cum Jesus propter hanc responsionem iniquissimè à Servo quodam verberatus esset, Petrusqve promissi immemor magistrum suum impudenter abnegasset, conquiruntur anxie Sacerdotes & Assessores Concilii falsum testimonium e) Sed cum non satis idonea essent testimonia, vel quia testibus inter se malè congruebat, vel quia ad mortis crimen non erant sufficientia, *Gerh. l. c. p. 1816.* surgit ambitiosè Princeps Sacerdotum, Christumqve rursus fraudulentè interrogat: nihilne respondere velit, ad ea quæ ipsi fuerant objecta? Verum omniscius Salvator subdolæ quæstioni necquicquam respondet; in notoriis enim & manifestè falsis operosâ quâdam refutatione non est opus. *Gerh. p. 1817.*

e) Hoc ipse Stellerus agnoscit *c. 3. n. 34.* Et tamen inquit *seq. n. 34.* crimen Christo fuisse probatum. Apertius loquitur *c. 2. n. 20.* Synedrium adhibitis testibus eum fontem adinvenisse.

§. 11. Dejecti ita Pontifices spe Christum falso testimonio obruendi, aliâ rem aggredientes viâ tertiam actionem felicius successuram sperant. Quapropter Caiphas absurdè infidiosoqve additâqve adjuratione f) Jesum interrogat: An sit Christus filius Dei? qui, quamvis noverat, apertam veritatis confessionem cum vitæ periculo conjunctam fore, in honorem tamen ac reverentiam divino nomini, per quod adjuratus fuerat, habendam, perspicuè & apertè se filium Dei esse profitetur, quo audito hypocrita Pontifex zelum religionis simulans vestimenta rumpit, & e) Collegis quærit, quid ipsis de Christo tanquam per apertam confessionem blasphemix convicto g) videretur? Illi mortis reum esse pronunciant (videl.

(videl. ex Lege Dei *Levit. XXIV. 14.*) & postea domum recedentes Christum servis & ministris conspuendum relinquant. *Gerh. cap. 189. p. 1833.*

f) Ad articulos inquisitionales nuda & simplex responsio inquisiti postulanda est, non jurata, ad evitandum perjurium, utut quandoque accidat, ut Judices imperiti Reos sub juramento respondere faciant, qui propterea reprehensione severa digni sunt. *B. Carpzov. d. l. n. 42.* Peccavit itaque & contra hanc regulam Caiphas. Nam etsi non postulaverit ut Christus adhibito jurejurando responderet ad quaesitum (quod quidam statuunt teste Gerharo *cap. 187. p. 1818.*) revera tamen haec adjuratio quoad effectum eandem vim ap. Judaeos habuit, ac si a Christo juramentum exegisset. *Gerh. l. c.*

g) Hinc recte concludimus cum Vossio *Harm. Evang. l. 2. c. 2. §. 14.* priorem hanc condemnationem Christi in Synedrio magis ob causam religiosam, nempe blasphemiam, quam civilem sive crimen laesae Majestatis factam fuisse, quamquam posteriorem postea magis apud Pilatum exagitaverint.

§. 12. Seqvente die tempore matutino redeunt in domum Caiphae. *Voss. Harm. l. 2. c. 3. §. 1.* ac forte subveriti, ne Christus a servis tam crudeliter tractatus in confessione sua variaret, *Gerh. l. c. p. 1839.* interrogationem, an esset Filius Dei? & cum annuisset, Salvator, condemnationem quoque repetunt. Sed quoniam potestas judiciorum capitalium una cum imperio ipsis a Romanis erat adempta. *vid. infra §. 60. seq.* ducunt Jesum ad procuratorem Judaeae Pontium Pilatum, executionem sententiae criminalis ab eo postulaturi.

§. 13. Exit ad illos, praetorium ob instans festum ingred nolentes, Pilatus, ac interrogat, quam accusationem adversus Christum afferant? Aegre hoc ferentes Pharisei, satis superbe respondent; Si non esset hic nocens, haudquaquam tradidissimus eum. Cupiebant nimirum blasphemiae, tanquam causae Ecclesiasticae dijudicationem & cognitionem sibi solis attribui, meramque executionem supplicii ad Pilatum pertinere. Sed non immerito ob impudentissimum hoc postulatum h) mordaci respon-

so i) Pilatus eos ferit, dicens; accipite eum & secundum leges vestras judicate. Sentientes Judæorum proceres falso hoc Pilati sermone se pungi, ejusque potestatem reveriti, humiliter quam antè respondent, ipsis non licere quæquam interficere, k) ob ablata videlicet judicia capitalia.

h) In criminibus enim & delictis quàm maximè causæ cognitione opus est, ne ad pœnam ejusque executionem temerè ac præcipitanter à magistratu vel iudice procedatur, aut contra inauditam partem aliquid definiatur. *l. 74. ff. de judic.* Alioquin enim si absque causæ cognitione procedatur ad executionem statim, ordine juris violato, processus & actus totus nullius momenti est *l. 7. C. de sentent. & interlocut. Carpzov. Pract. crim. qu. 113. n. 3. seq.* Nam pœnam non nisi confesso vel convicto irrogare licet. *l. 16. C. de pœnis.*

i) Aliter hoc intellexit Montaltius. vid. infra §. 56.

k) Difertè Johannes XVIII. 31. responsionem hanc Judæorum ante examen Christi à Pilato institutum recenset ut mirer Gerh. Joh. Vossium in *Harm. l. 2. c. 5. §. 31.* eam post flagellationem demum Christi narrare.

§. 14. Cum itaque viderent primo modo propositum ipsis non succedere, h. e. Pilatum nolle indictâ causâ Christum condemnare, sive potius ipsorum condemnationem exequi, aliâ rem aggrediuntur viâ, & missâ blasphemiam, propter quam ipsi Christum condemnaverant, novum planè actionis genus instituunt, eumque tanquam seditiosum (ut qui gentem everteret, tributâ Cæsari dare vetaret, seque Regem profiteretur. *Luc. XXIII. 2.*) atque adeò læsæ majestatis reum accusant, l) quo percepto Pilatus Jesum interrogat, an sit Rex Judæorum? Sed quoniam Regis vocabulum ambiguum erat, ideo Christus, ut eò solidius respondere posset, rogat Pilatum, an ex seipso hoc quærat, an vero ab aliis id acceperit? cumque Pilatus posterius affirmasset, respondet Christus, se quidem Regem esse, sed regnum suum non mundanum esse sed spirituale.

l) Omittit hoc accusationis caput Stellerus, ac tantum blasphemiam meminit *c. 3. n. 68. 69. 70.* videlicet ut Pilato cognitionem causæ adimere, meramque executionem tribue-

tribuere eò melius posset. Quam in rem adducit locum *Luc. XXIII. 14.* ex quo probare vult, Pilatum quæsiisse ex Christo, an populum averteret à vero cultu divino, cum tamen divini cultus planè nulla ibi fiat mentio, sed potius averfio à potestate Cæsareâ, ob quam Judæi Christum accusaverant, intelligatur.

§. 15. Intelligens Pilatus, ex dissidio religionis inimicitiam inter Christum & Judæos ortam, falsaque esse, quæ de seditione illi dixerant, progreditur & palàm profitetur, se nullam causam, quæ morte digna sit, in Christo reperire; quo audito principes Sacerdotum Jesum de multis accusare pergunt *Marc. XV. 3.* haud dubiè prioris accusationis capita repetentes *Gerh. c. 191. p. 1874.* ad quæ, cum notoriè falsa essent, Christus, quod & nosset, Pilato de suâ innocentia constare, aliasque ob causas ne verbulum quidem respondet, adeò ut Pilatus valdè miraretur.

§. 16. Sed Judæi crimine regni affectati parum se promovisse observantes aliam litem excitatæ seditionis movent, Christum nempe doctrinâ novâ commovisse populum & ita quietem publicam turbasse. Ac quàm verè hæc dicant, inde cogniturum ajunt, quod non in Judæâ modo hæc fecerit Christus, sed & Galilæâ seditiosorum matre. *Voss. d. l. c. 4. §. 17. Gerh. c. 192. p. 1877.* Auditâ Galilæâ, cum cognovisset Pilatus Christum ad Herodis ditionem pertinere, politicâ quâdam prudentiâ usus ad Herodis tribunal eum ablegare cogitat, ne scilicet cogeretur vel contra conscientiam suam Christum innocentem condemnare, vel pontificum in se derivare odia, atque adeò si non posset Jesum liberare, saltem ipse à judicio hòc extricaretur. At valdè decipitur in opinione suâ Pilatus. Nam Herodes, cum Christus nullo eum responso dignatus esset, neque tamen mortis causam in illo potuisset invenire, remittit Jesum ad Pilatum, cumque eo, ne videlicet planè frustranea esset hæc missio, reconciliatur.

§. 17. Inde Pilatus convocato populo novum de innocentia Christi testimonium profert, neque se, neque Herodem, qui tamen popularis ipsorum sit ac religionis ejusdem ullum crimen, de quo accusatus sit, in illo invenisse. *Luc. XXIII. 13.* Ut autem aliqua ex parte voluntati Judæorum obsequeretur, promittit illis, se Christum castigaturum; fatius esse putans innocentem flagella-

re, quàm vel mortis pœnam eidem irrogare, vel dimisso planè Christo seditionem atqve odium Judæorum timere. Interim tamen cum nec mortem nec flagella Christum promeruisse nosset, de alio liberationis medio cogitat, cumqve vel à populo admonitus, vel suâ sponte pristinae consuetudinis recordatus, maleficum quendam pœnam capitis promeritum dimittendum esse intelligeret, mutat prius de flagellando Christo consilium. *Gerh. c. 193, p. 1884. Voss. l. 2. c. 5. §. 3.* & cum Christo Barrabam impurissimum latronem conjungit, electionemqve Judæorum ad hos duos restringit, ne quidem somnians futurum, ut seditiosum homicidam homini innocenti, miraculis & beneficiis maximè conspicuo prælati sint, quamvis optimè sciret, Summos Pontifices ex invidiâ Christum tradidisse.

§. 18. Deliberante populo, quem ex his duobus eligerent, nuncium Pilato in tribunali sedenti conjux somnio commota mittit, qui eum admoneret, ne quid sibi cum justo illo negotii esse velit. Sed Pontifices variis technis populo persuadent, ut Barrabæ dimissionem expeterent, quod audiens Pilatus non quidem à proposito liberandi Christum statim desistit, sed rogat eos, si Barrabam vellent dimitti, quid de Christo fieri cuperent? Illi uno ore clamant, ut cruci affigeretur. Hic Pilatus ulterius eos compellat, quæritqve quid tam grave commisisset Jesus ut tale supplicium ipsi esset subeundum? tertiâqve vice se nullam culpam in eo invenire testatur. At illi haud dubiè priorem accusationem repetentes, Christumq; seditionis reum dicentes, eandem cantilenam canunt, & conjunctis viribus, ut crucifigatur, postulant.

§. 19. Videns Pilatus præter omnem expectationem Barrabam Jesu præferri, metuensqve Pontificum odia, concedit pauperis ipsorum furori & ad prius consilium de flagellando Christo redit, sperans crudelitatem populi hanc pœnâ satiari posse. Hinc itaqve miserè & graviter à licitoribus flagellatur Salvator optimus, & à militibus vel jussu Pilati vel militari proterviâ variis irrisionibus & contumeliis afficitur *Gerh. c. 194, p. 1904. 1906.* Flagellatum hoc modo ac à licitoribus vinctum producit Judex (quid quod & quartâ vice publicè profitetur, se nullam in eo invenire culpam) ut videlicet hoc miserando spectaculo ad commiserationem Judæi permoverentur & crucifixionem ejus expete-
re

re definerent, quem præter omne meritum ita misere tractatum in-
tuerentur. At Sacerdotes eorumque ministri timentes, ne comove-
retur populus, magno clamore & vociferatione suum crucifige re-
petunt. Tum Pilatus indignabundus planè: se innocentem con-
demnare haud posse; quod si omnino crucifigi eum velint, pro-
prio periculo agant, quicquid ipsis libuerit. Itaque Pontifices,
cum audirent Jesum publicâ Judicis vocetoties à crimine laesæ
majestatis, propter quod ipsum accusaverant, absolvi, necessita-
te, quâdam compulsî blasphemiam ei rursus objiciunt, dicen-
tes, se Legem habere, secundum quam mori debeat, quod Filium
DEI se fecerit.

§. 20. Inde Pilatus religioso quodam metu perculsus &
Christum fortasse more gentilium pro Semideo agnoscens *Gerh.*
c. 195. p. 1919. Voss. l. 2. c. 5. §. 33. 34. eum interrogat: Unde sit? ve-
rum cum non amore pietatis, sed potius timore supplicii istud
quereret, non immerito à Christo nullum accipit responsum:
quod ipsum indignè ferens taciturnitatem Christo exprobrat,
vaneque potestatem suam tam condemnandi eum, quam absol-
vendi jactat; quam jactantiam humanissimè castigat Christus,
potestatem illam de quâ gloriatus erat limitando, & docendo,
quicquid in eum posset Pilatus, è supernis per divinam scilicet
permissionem ipsi datum esse. Quin & obliquè iniquitatem Pi-
lati accusat, addens tamen, majus esse illorum peccatum, qui
ipsum Pilato tradiderint; quo sermone tangitur Pilatus, ut ex eo
tempore modis omnibus quæsierit absolvere Christum, eumque
majoribus viribus quam antè liberare.

§. 21. Cum ergo Pilatus parum curaret crimen hæreseos
vel blasphemix Christo intentatum, redeunt Judæi ad priorem
accusationem seditionis scilicet & affectati regni. Nec simplici-
ter crimen hoc repetunt, sed addunt comminationem, se hanc
causam ad tribunal Cæsaris delaturos, vociferantes: Si hunc ab-
solveris, non es amicus Cæsaris; quicumque enim se Regem fa-
cit, Cæsari contradicit. Non sustinet ictum hunc Pilatus, ve-
ritusque, ne gratiâ Cæsaris & officii dignitate excideret, victum
se quasi & captivum Judæis præbet. Quamobrem pro tribunali
confidet, Christum in ipsorum gratiam condemnaturus.

§. 22. Etsi verò jam animo Pilati sederet hæc sententia, condemnare Jesum, nihilominus committere non potuit, quin aliqua diceret ad testandum quàm invito hoc faceret animo. Nam videns Jesum è prætorio adduci, dicit Judæis: Ecce Rex vester. Sed hi ferinos suos clamores iterant: Tolle, tolle, crucifige eum. Pilatus contrà: Num Regem vestrum crucifigam: Respondent Pontifices: Non habemus Regem nisi Cæsarem. Ubi Pilatus conspexit, turbam gliscere, malluvium sibi afferri jubet, manusq; populo inspectante lavat, eundem his verbis alloquens. Innocens ego sum à sanguine hujus, vos videritis; cui protestationi audacter respondet universus Populus: Sanguis ejus super nos & super filios nostros. Tandem ergo Pilatus statuit, turbæ satisfacere & adjudicat, ut fieret quod illi postulabant, dimissoqve Barrabâ Jesum flagellatum tradit voluntati eorum ut crucifigatur. *Matth. XXVII. 26. Luc. XXIII, 24.*

PARS II. JURIDICA.

§. 23. Præmissâ hoc modo facti specie queritur nunc: An Pilatus in judicando Christo justè egerit, officiumqve boni judicis impleverit? Negatur. Veritas sententiæ hujus patebit, si speciatim ostendero, in quo peccaverit Pilatus & officium judicis (quod tamen non juxta Jus Civile Justinianum, quatenus tale, vel etiam Canonicum, utpote quæ tunc non fuerunt, sed juxta Legem naturæ metiendum) non observaverit, ubi simul cavebo, ut & excessum vitæ, & defectum.

§. 24. Judicii cujuscunqve, quatenus actionem judicandi denotat, duæ præprimis partes sunt, cognitio causæ, ejusqve judicatio, *arg. l. 9. Cod. de judic.* Causæ cognitio uti in omni judicio tam necessitate mediæ, quàm necessitate præcepti necessaria est, *vid. Magnif. Dn. Ziegl. in Dicast. concl. 27. §. 1. & 4.* ita subinde prospiciendum invenit æquus judex, ne circa eam aliquid committat, quod contra ipsius sit officium. Quod Pilatum attinet, quamvis fatendum sit cognitionem ejus haud fuisse talem, qualis in *d. l. 9. C. de judiciis* requiritur, (ad quam *vid. Magn. Dn. Ziegl. d. concl. 27. per tot.*) tenendum tamen in genere, plenam & justam inquisitionem dici eam, quando judex nihil eorum, quæ ab utrâque parte afferuntur, quæq; *judicii natura postulat, præmittit, quin audiat, cognoscat, atq; attendat.* Quæ

Quæ ratione, cum iudicii natura non semper requirat numeris omnibus absolutam cognitionem -- plena nihilominus dicetur quæ talis est, qualis sufficit. Dn. Ziegl. d. l. concl. 36. §. 2. Et talem etiam fuisse inquisitionem Pilati cuius historiam actorum hætenus exhibitam legenti patebit. Ut taceam, d. l. 9. non solum ea recensere, quæ de Jure N. ad cognitionem causæ necessaria sunt, sed & quædam è jure Civili, quod jam §. preced. ablegavimus, admixta habere.

§. 25. Antequam verò iudex causam cognoscat, probè ipsi perspicendum est de fundatione suæ jurisdictionis. Nam, si quis, cui id non competit, in aliquâ causâ iudicet, tunc & cognitio & sententia istiusmodi ipso jure nullæ sunt, eiqve impunè non paretur l. 1. 2. & 4. C. si à non compet. iud. l. ult. ff. de iurisd. Carpz. Pr. Crim. qv. 110. n. 1. Quemadmodum itaque ille peccat, qui proprio ausu & autoritate privatâ potestatem iudicandi sibi arrogat, quive per modum ampliationis limites jurisdictionis suæ extendit, Magn. Dn. Ziegl. l. c. concl. 10. & 11. ita non minus Pilatus iniquè fecit, quod, cum ipse omninò iudex competens fuerit, præter omnem necessitatem saltem ne Judæorum odia incurrere cogeretur, Christum ad Herodem publicis flagitiis & crudelitate infamem miserit. Notat hoc peccatum Everb. Specthan Centur. 3. Class. 3. qv. 3. num. 8. §. 6.

§. 26. Quod si enim delicti participes se faciant etiam illi, qui opem non ferunt injuriâ patienti, cum tamen eam ferre ex jure propriè dicto teneantur (e. g. iudices) Grot. de J. B. II. 21. 1. omninò & Pilatus per hanc causæ ad Herodem ablegationem, si contigisset, Christum ab Herode fuisse condemnatum, reus fuisset sanguinis ejus, utpote qui jam publicum de innocentia ipsius testimonium dederat, vid. supra §. 15. Elegans hanc in rem est locus Ciceronis, referente Gerardo Harmon. c. 192. p. 1878. Est quadam iniustitia species, injuriam à proximo cum possis & debeas, non propulsare. Hinc & incendium non ei tantum imputatur, qui facem intulit, sed & ei, qui prohibere cum posset, omninò noluit, ut ex Niceta Choniata loquitur Grotius in notis ad l. 2. de J. B. c. 17. §. 8. p. m. 271.

§. 27. Dixi §. 25. Pilatum fuisse iudicem competentem, quod ut eo melius intelligatur, videndum erit, quodnam forum in causis criminalibus dicatur competens, quotque modis delinquens

quens forum sortiatur? Ad quam quæstionem distinctè respon-
dendum.

§. 28. De *Jure Civili* forum nanciscitur reus ubi commissum
est delictum, (seu actio ista, ob quam ab actore reus accusatur, si-
vè verè hoc fiat, sive falso, ut in casu præsentis Jesu Christi, perinde
est) l. 3. ff. de offic. præsid. l. 22. ff. de accus. l. 14. C. ad l. Jul. de adult. conf.
l. 10. §. 16. Cod. Theod. de accus. & hoc forum in causis criminalibus
ferè pro principali & præcipuo habetur. Dn. Ziegl. d. l. concl. 15. §. 35.
B. Carpz. prax. crim. qv. 110. n. 15. & propterea remissiones ad locum
delicti commissi olim necessariæ erant. Nov. 134. cap. 5. l. 7. ff. de custod.
& exhib. reorum.

§. 29. De *Jure Saxonico* triplex recenset forum B. Carpzo-
vius d. q. 110. (1) forum domicilii n. 9. seq. (2) forum delicti com-
missi n. 13. seq. (ubi tamen notandum, remissiones delinquentium,
quæ de *Jure Civili* requirebantur, ubi vis ferè locorum hodiè in de-
fuetudinem abiisse, neque de *Jure Saxonico* Judicem domicilii ad
eam esse obstrictum. n. 53. 54.) (3) forum deprehensionis num.
69. seq.

§. 30. *Recta ratio*, quam maxime hîc spectamus. (vid. §. 23.)
videtur forum delicti commissi præprimis approbare, id quod ex
fine pœnarum facillimè probari potest. Ad utilitatem enim publi-
cam, inquit Magn. Dn. Ziegl. d. concl. 15. §. 35. pertinet, ut in fontes exem-
pla publicæ vindictæ edantur illic ubi delictum commissum est, tum ut satis-
fiat illis, qui vel facti vel improbo etiam exemplo læsi fuerunt (hic est pri-
mus pœnarum finis, quem vocare possis expiatorium) tum, ut metum
adimatur aliis, qui rei audaciæ & improbitate talem conceperunt (secun-
dus finis, asscuratorius) tum denique, ut si qui improbi exemplo maleficii
audaciores facti sint, cogniti maleficii exitu terreantur, & spe impunitatis
ademptâ in posterum ad injuriam tardiores fiant l. 28. §. 15. ff. de pœnis
(tertius pœnarum finis, emendatorius) quibus accedit, quod in loco delicti
exactiores habeantur probationes, facilius expediri possint confrontationes,
& totus processus absolvi queat majori cum celeritate.

§. 31. Quæritur autem hîc, quodnam forum delicti commissi di-
cendum, an illud ubi delictum inchoatum, an in quo consumma-
tum? Resp. cum B. Carpzov. d. qv. 110. n. 16. seq. posterioris affirma-
tionem juri Naturæ conformiorem esse, cum delictum in loco ubi
perficitur suam formam accipiat, per quam dicitur esse delictum.
§. 32

§. 32. Quod si in duobus locis crimen commissum sit, quis hoc in casu iudex competens sit, disquiratur? Resp. distinguendo. Aut utrinque æquale crimen commissum est, aut in uno loco majus, in altero minus. Priori casu is videtur esse iudex competens, qui prior rei copiam acceperit. Posteriori casu vel reus delinquens invenitur apud eum iudicem, apud quem minus crimen commissum, & tunc locum habet *l. 7. §. ult. ff. de accus.* vel apud eum ubi majus crimen commissum, & tunc, si ibi punitus fuerit, non necesse est, ut ad alterum quoque, ubi minus crimen perpetratum, mittatur, cum in confesso sit, majus delictum minus absorbere. *Dm. Ziegl. d. l. §. 37.*

§. 33. Constat ex hætenus dictis, Pilatum in causâ Jesu Christi fuisse iudicem competentem *per §. 30. & 28.* Nec obstat, quod Judæi dixerant, in Galilæa, quam provinciam regebat Herodes, incepisse Christum doctrinâ suâ populum commovere. Sive enim inchoatum ibi crimen innuere volebant Judæi, sive planè numero diversum, neutro tamen modo vel Pilatus justam habebat causam verendi hæc in parte iram Herodis, vel Herodes irascendi Pilato *per dicta §. 31. & 32.*

§. 34. Venio ad alteram iudicii partem, causæ nempe cognitæ dijudicationem, ubi enormiter & variis modis peccavit Pilatus. Ac primò quidem iniquissimè egit, dum Christum, postquam publicè jam de omnimodâ ipsius innocentia testatus erat, se castigaturum Judæis promisit. *vid. supra §. 17. Audi te ipsum Pilate, inquit Gerhardus Harm. c. 193. p. 1889. si innocens est Christus, cur non absolvis? si flagris cedendum iudicas, cur innocentem illum pronuncias?* Etsi itaque Pilatus eum in finem hoc promiserit, ne cogeretur Christum ad mortem condemnare, quod omninò gravius erat peccatum; non minus tamen propterea excusabitur, ac ille, qui ne cogatur furari, scortatione corpus suum polluit, aut iste qui furtum committit, ut elemosynas dare possit. Non enim facienda mala sunt, ut inde bonum eveniat, nec moralitas bonarum actionum ex solo fine iudicatur, sed & necesse est ut media fini congruentia adhibeantur. Notum prætereà est electionem minimi ex duobus mali restringi à philosophis ad sola mala naturalia, nec procedere in moralibus.

§. 35. *Secundò* extremè injurius fuit in Christum Pilatus conferen-

C

feren-

ferendo eum cum latrone sceleratissimo juratoque reip. hoste Bar-
rabâ: *vid. supra §. 17.* Injuria aliàs in jure definitur quod sit delictum
in contumeliam alterius admissum *l. 1. pr. ff. de injur. pr. Instit. eod.*
Ludov. Exerc. XV. tb. 6. m) estque vel realis, vel verbalis *l. 1. §. 2.*
ff. de injuriis. n) Hæc verbis injuriosis vel scriptura vel ore pro-
latis, illa facto contumelioso perpetratur. Non immeritò ita-
que factum hoc Pilati ad Realem injuriam referri potest. Quod
si enim is, qui alterum homicidam appellaverit, injuriæ reus est
B. Carpzov. Pr. Crim. qu. 94. §. 3. multò magis iste, qui hominem
innocentem æquè contumeliosè ac contemptim atque impurissi-
mum homicidam publicè proficit.

m) qui tamen addit in definitione vocabulum doli, quod su-
perfluum est, quia ad omne delictum requiritur dolus.
Grot. II. 21. 1. ibiq. Ziegl. p. 481. Non obstat *l. 11. §. 2. ff. de*
poenis. Nam quod impetum attinet, & ille subdolo com-
prehenditur. *Dr. Ziegl. d. l. p. 482.* Casus autem improprie
nimis appellatur delictum.

n) Addit Wesenbecius *in Parat. ad tit. de injur. n. 3.* tertiam
speciem, personalem scilicet injuriam, quæ inferatur
personæ per verbera &c. sed absque causâ. Nam omnis
injuria est personalis, & illa quæ fit per verbera sub reali
comprehenditur per *d. l. 1. §. 2. ff. de injur.* Aliam inju-
riæ divisionem Damhouderi in 4. species refutatam vi-
de ap. Berlich. *Part. 5. concl. 59. n. 1.*

§. 36. Nec juvabit Pilatum, si quis pro excusatione ejus
afferat, ad quamvis injuriam animum injuriandi requiri *l. 1.*
§. 8. ff. de inspic. vent. l. 34. ff. de O. & A. l. 3. & 4. ff. de injuriis,
at Pilatum non animo injuriandi sed ex proposito potius
liberandi Christum hoc fecisse *vid. §. 17.* Responderi enim
ad hoc potest, ex quolibet verbo vel facto injurioso animum
injuriandi præsumi donec contrarium probetur *arg. l. 5. C. de injur.*
ibiq. Gottofr. lit. p. arg. c. 1. extr. de præsumt. quod ex dictis non-
dum probatum est. Quamvis enim simul de liberatione Chri-
sti cogitaverit Pilatus, unius tamen rei plures possunt esse fines,
& ex historiâ passionis satis constat, quam contemptim non hoc
tantum in loco sed passim Jesum Christum habuerit. Illud autem,
quod

quod Glossa dicit, quamlibet, licet fatuam & injustam causam excusare à dolo & contumeliâ, adeò ab omni jure abhorret, ut mirer id placuisse Wesenbecio *in parat. l. c. n. 8.*

§. 37. Peccavit tertio Pilatus, dum ad pristinum de castigando Christo consilium rediit, eumque miserrimè flagellavit, *Joh. XIX. 1. vid. §. 19.* Quod etsi non ita crasse cum Bedâ intelligendum, ac si ipse Pilatus manibus propriis Christum castigaverit *vid. Gerle. Harm. c. 194. p. 1903.* nihilo tamen minus pœnâ & justâ reprehensione dignus est, cum notissimi juris sit, quod quis per alium facit, id ipsum fecisse intelligi, & juxtâ Grotium *de J. B. l. 2. c. 17. §. 11.* teneantur in delictis primo loco illi, qui imperio aut alio modo aliquem impulerunt ad factum, his demum deficientibus patrator facinoris & post eum cæteri. Cui accedit quod Jure Civili mandans pœnâ ordinariâ *l. 15. §. 1. ad l. Corn. de sicar. l. 11. §. 3. de injur. l. 5. C. de accus. mandatarius verò, si jussu magistratûs vel Domini quid fecerit, pœnâ extraordinariâ arg. l. 37. pr. ff. ad L. aquil. puniantur. vid. Hahn. ad Wesenb. tit. mandati n. 5. p. m. 474.*

§. 38. Variant autem h. l. interpretes quâ intentione vel potius quo prætextu flagellatio Christi à Pilato instituta. Grotius *ad Matth. XXVII. 19. & ad Joh. XIX. 1.* putat Pilatum flagellationem tormenti loco adhibuisse, quo pacto nova in eum ex capite injuriarum emergeret animadversio. Injuria quippe realis est, si magistratus aliquem injustè sine indicis vel præter modum torqueri facit *l. 15. §. 34. & 41. junct. l. 32. ff. de injur. Berlich. P. 5. concl. 59. n. 108. Garpz. Pr. Crim. qu. 99. n. 69. Rauchb. P. 1. qu. 49. n. 1.* Et Pilatus jam aliquoties de innocentia Christi testatus fuerat, novorum autem indiciorum nullibi in sacris literis fit mentio. Verum ne dictæ Grotii sententiæ subscribere possim, valdè me movent verba *Luc. XXIII. 16.* Si enim Pilatus voluisset flagella ut medium veritatis & confessionis eruendæ adhibere, dicere sanè non poterat, se factâ castigatione Christum velle dimittere. Verior ergo videtur eorum opinio, qui Pilatum pœnæ loco flagella adhibuisse statuunt, ut nimirum Judæis, si Christum non planè impunitum relinqueret, aliqua in parte adularetur, sed contrà omnem æqvitatem, cum quælibet pœna delictum præsupponat, quo deficiente & ipsa expirat, quam ob causam Papinianus *l. 41. ff. de pœnis* pœnas æstimationis nomine appellat. *H. Grot. de J. B. II. 20. 28.*

§. 39. Tandem quarto Pilatus summum iniustitiæ gradum explevit, dum Christum contra propriam conscientiam ad mortem condemnavit. *vid. supra §. 22. & infra §. 69. seq.* Peccat iudex, qui reum crimine non plenè sed imperfectè probato condemnat. *Carpz. Pr. Crim. qv. 116. n. 49. 50.* Quid ergò de Pilato dicendum, qui innocentissimum, cujusq; innocentiam tot vicibus publicè agnoverat, morti adjudicavit.

§. 40. Rapuit autem Pilatum in has extremitates metus, cui nimis iusto indulsit. Nam cum videret, tantis clamoribus rem agitari, metuebat, ne populus per tumultum Jesum ad mortem raperet, & si ipse obfisteret, defectionem moliretur. Accedebat quod Judæi accusationem quasi apud Tiberium, à quo status ejus atq; vita dependebat, minarentur *vid. §. 21.* Jam vero noverat, suspicacissimum esse Imperatorem, & sub illo minima quæque in crimen majestatis venire, ac apud talem Dominum qualemcunq; provincialium accusationem afferre periculum. Huic itaq; timori succumbens Pilatus iniuste agere quàm pati maluit.

§. 41. Ex his in favorem Pilati dicere quis poterit 1. eum quasi per vim coactum fuisse ut Christum morti adjudicaret, quia populi clamoribus non facile poterat resistere. 2. refert B. Carpzovius *Pr. Crim. qv. 18. n. 50.* quod ii, qui minis seu metu coacti delinqvunt, aliquo modo excusentur, quia coacta voluntas non est voluntas. *velle non creditur ff. de R. J. & coactus magis pati quàm agere dicitur.*

§. 42. Sed facilis est ad objecta responsio. Nam quod clamorem populi concernit sapientissime constitutum ab Imperatoribus, vanas populi voces non esse audiendas. *l. Decurionum C. de pœnis* (ubi Glossa etiam Pilatum notavit) easque non sequi debere iudicem, & ne quidem in favorabilibus. *l. 17. pr. ff. qui & à quibus manum. l. 12. ff. de appell. l. 31. ff. de pœnis,* nec sine causa, nam populus sæpe clamoribus ad gratiam aut ad pretium excitatis moveri solet *can. 16. can. 8. qv. 1.* Docendus itaq; populus est, non sequendus, & si sponte ad officium redire nolit per severitatem congruentem reducendus *can. 2. Disp. 62.* Pilatus autem, ut jam ante seditiones populi compescuerat teste Josepho *lib. 18. antiqu. c. 4.* ita quoq; hunc tumultum facili negotio judiciariâ suâ autoritate & præfidiariorum militum auxilio sedare potuisset. Probabile inde

inde est, eum potius offensam Cæsaris, quam Populi tumultum
timuisse.

§. 43. Quod vero in §. 41. ex B. Carpzovio adductum est,
ad id Resp. 1. non absolutè intelligendum, quod ibi dicitur ex
metu peccantes videri coactè delinquere, sed comparatè, ratione
nimirum aliarum actionum spontanearum. Nam etsi in actio-
nibus metu initis non plena sit sibi que relicta voluntas, plus ta-
men in iis voluntatis est quam coactionis, ac propterea, cum à po-
tiori fieri soleat denominatio, actiones hæ mixtæ ad spontaneas
rectè referuntur. *vid. Dn. Parentis Phil. Pract. Tab. 11. n. 4. & theor. 4.*
Qui itaque ex metu delinquit, nihilominus ad pœnam obligabi-
tur, agit enim sciens & volens, quod ad imputationem pœnæ
sufficit.

§. 44. 2. Loquitur ibi B. Carpzovius de excusatione,
non totali & absolutâ ab omni pœnâ, sed aliquali tantùm, respe-
ctu ad eos habito qui ex voluntate plenâ delinquunt, ut sen-
sus sit, eos, qui ex metu peccant, non pœnâ ordinariâ notandos
esse, cum ipsorum voluntas aliquam quasi coactionem patiatur,
nec plenâ libertate gaudeat, sed extraordinariâ.

§. 45. 3. Nescio tamen an dicta locum habeant in iudice
ex metu malè judicante. Hic enim à communi regula ob spe-
cialem rationem videtur excipiendus. Nam cum officium ipsius
sit ut sit fortis, fortitudo vero quælibet mala potius tolerare,
quam malo consentire decernat *can. 3. caus. 32. qu. 5. & præterea*
metus ipsi tam seriò fuerit prohibitus non jure tantum Canoni-
co *can. 78. & 80. c. 11. qu. 3. cap. 1. in princ. de sentent. & rejudic. in 6to. Sed*
& divino *Deut. I. 17. Ecclesiastic. IV. 26. 27. VII. 6. Quomodo excusabitur*
ille, verba sunt Magnif. Dn. Ziegl. in *Dicast. Concl. 32. §. 22. qui, quod*
officii sui est, negligit aut omittit? --- Nec ergo attendi poterit exceptio,
quam citati Autores (Paris de Puteo & Antonius Capycius) addunt,
dum iudicem excusari nolunt eo casu, quando à principio sciverit, evenire
hoc potuisse, ut ex metu aliter iudicet, debuisse enim tum officium recusare
ajunt. At vero debuit ille hoc scire ante omnem officii hujus acceptatio-
nem, cum hoc quasi proprium ejus sit, nihil extimescere, nihilq; aliud,
quam quod justum est attendere. Conf. Joh. Matienzum *Jctum Hi-*
spanum de iudicium, Referend. & Advoc. offic. part. 3. c. 36.

§. 46. Annectam his ultimo loco aliud Pilati peccatum.

quod tamen magis ad jactantiam quam injustitiam spectat. Arroganter enim ad Christum dixit: An nescis quod potestatem habeam te crucifigendi vel absolvendi? Sed mentiris Pilate. Si enim in genere absolutam quandam potestatem pro lubitu absolvendi vel condemnandi Magistratui concessam intelligis, neutram habes. Non illam, quia ne quidem princeps in delictis lege divinâ prohibitis mortis pœnam remittere potest, *vid. infra §. 77.* neque hanc, nam si magistratus gladium stringat in innocentes, tyrannica crudelitas est, non potestas legitima. Quod si autem in specie de personâ Christi loqueris, teipsum damnas. Si enim habuisti potestatem eum absolvendi, uti reverâ habuisti, imo ad id fuisti obligatus, cur non dimisisti?

§. 47. Sensit hanc objectionem Stellerus, eamque responsione suâ infringere conatur. Ita enim inquit *cap. 3. n. 62. Verum hic res expedita; Pilatus namque tantum loquitur de certo modo mortis, nimirum de crucifixione, totam liberationem non promittit, sed tantum crucifixionem (à crucifixione fortasse dicere voluit) quippe quod crucifixio de moribus Romanorum in usu, quorum regimini præsuit Pilatus. Sed quæ consequentia? Pilatus loquitur de crucifixione; ergo non promittere potuit liberationem omnimodam? Audi Gerhardum, Harm. c. 195. p. 1920. Utitur Pilatus verbo crucifigendi potius, quam interficiendi, ut Christum comminatione crucis velut dirissimi & ignominiosissimi supplicii magis perterrefaciat ad extorquendum ab ipso responsum: ex parte alterâ utitur verbo absolvendi, ut pollicitatione plenaria liberationis magis invitet ad proliciendum responsum.*

§. 48. Et cur Pilatus Christum à solâ crucis pœnâ liberare potuisset? Erat equidem crucifixio pœna apud Romanos consveta, Judæisqve inusitata. Sed quid inde? Judæi amplius potestatem nullam habebant judicia capitalia exercendi *vid. infra §. 60.* Pilatus autem, fatente Stellero *c. Prelim. n. 19.* erat præses provincialis Judææ (vel potius procurator cum potestate præsidis *per §. 3. & 5.*) ubi imperium exercebat, Romanorum dignitatem æquè ac tranquillitatem publicam observabat, imo pene ipsum Jus vitæ & Necis erat, uti loquitur *c. 1. n. 76. & c. 2. n. 22.* Sed hoc jus sine potestate absolvendi & condemnandi non potest concipi. Non ergo res tam expedita est, uti Stellerus quidem existimat.

§. 49.

§. 49. Dixi §. 23. me excessum in accusando Pilato vitaturum; Excedere autem videntur illi, qui omnes ferè Pilati actiones perstringunt, cum tamen fatendum sit, in hoc iudicio uti multa sunt summè vituperanda, ita quoque multa laudanda esse & quæ boni iudices imitentur. *Speckhan. cent. 3. class. 3. qu. 3. n. 8. §. 10.* imò esse quædam, in quibus Pilatus, si non defendi, saltem excusari possit. Sic (I.) Daniel Maphanafus *cap. XIII. de sens. Jesu Christi* Pilatum accusat, quod Phariseos ad accusationem admiserit, quam in rem duas præprimis ex Lud. Montaltio & Bened. Carpzovio *Pr. Crim. qu. 104. num. 30. seq.* (quamvis posteriorem non allegaverit) adducit rationes, primò quod Pharisei fuerint capitales Christi inimici, & secundò aperti calumniatores. De singulis seorsim.

§. 50. Primò quod inimicum attinet, certum est, eum neque iudicem *l. 9. ff. de lib. caus. c. 41. in fin. extr. de appell.* neque testem *l. 3. ff. de testibus l. 1. §. 24. ff. de question.* esse posse: de eo igitur tantum quæstio est, an possit esse accusator in criminalibus? ubi fatendum, expressos quidem esse textus à Maphanafo allegatos, *c. repellantur, c. meminimus extr. de accus. can. 2. & can. suspectos. caus. 3. qu. 5.* sed per eos nihil probatur ampliùs, quàm de Jure Canonico inimicum ab accusatione prohiberi, quod non mirum videbitur cogitanti, quam leniter aliàs secundum Jus Canonicum in causis criminalibus procedatur. Nam ut maximè persona Ecclesiastica latrocinium, blasphemiam, homicidium, furtum &c. commiserit, depositione tantum punitur non alià graviore pœna. *Magnif. Dn. Ziegl. in Jur. Canon. p. 905.* quid mirum ergo, si non indistinctè quemlibet ad accusationem admittat.

§. 51. At de Jure Civili non legitur inimicus ab accusatione prohibitus *l. 4. & 8. ff. de accus.* Et rationem naturalem prohibitionis haud video, cum inimicus accusatione solâ nisi crimen probaverit nihil nocere possit, sed semper in accusatores falso accusantes graviter fuerit observatum. Apud Ethnicos enim impietatis reum agens nec convincens morte mulctabatur. *Pet. Greg. Thol. Synt. Jur. univers. l. 33. c. 10. n. 2.* & apud antiquos passim falsi testes falsi que accusatores pœnâ talionis, quam reo intenderant, puniebantur, quod vel exemplo duorum Senum Susannam adulteriū accusantium, proba-

probari potest. Hinc inscriptio olim necessaria, & quamvis ea hodie cesset, debet tamen cautionem præstare accusator, ut, si crimen non probaverit, velit expensas accusato restituere, deque damno ac injuriâ satisfacere. P. H. D. artic. 12. von Verhaftung des Anklägers.

§. 52. Nec obstat sententiæ nostræ, quod concessimus §. 50. inimicum non posse esse testem. Quod enim dicitur, eum qui testis esse nequit, nec accusare posse *per can. super prudentiâ caus. 14. qu. 2. can. 38. & 39. caus. 2. qu. 7.* rursus tantum de jure Canonico procedit, extra quod si accuratius perpendatur, apparebit, magnam esse disparitatem, cum testis plus nocere possit, quam accusator. Illi enim fides habetur à judice ac juxta ejus testimonium sententia dicitur, sed accusator nudâ accusatione nullum periculum excitare poterit.

§. 53. Concludo ex dictis, excusari posse Pilatum quod Pharisæos ad accusationem admiserit, nec obitare eorum inimicitiam, cum ad jus Canonicum non sit examinandus ipsius processus, sed potius ad jus Naturale *per §. 23.* cui non repugnare accusationem quamvis ab inimico factam §. 51. ostensum. Sed nec deest argumentum, quo de Jure Canonico quoque Pilatus excusari possit. Nimirum Judæi Christum de crimine læsæ majestatis coram ipso accusabant, at in hõc crimine admittuntur omnes etiam illi, qui aliàs ab accusatione rejiciuntur, non solum Jure Civili *l. 7. seq. ff. ad L. Jul. Majest.* sed & Canonico *can. 9. c. 3. qu. 9. c. 31. X. de Simoniâ. c. 7. c. 2. qu. 1. versic. gloriosus vero. Tholos. Syntagm. Jur. lib. 35. c. 2. §. 1. ut non videam rationem, cur Bartolus & Hippolitus de Marfiliis citati à B. Carpzov. d. qu. 104. n. 33. negent inimicos in crimine læsæ majestatis admitti.*

§. 54. *Secundum* de calumniâ argumentum suppeditat Montaltius ap. Maphanafum d. cap. 13. *Pilatus, inquit, perfectè cognoscebat, Judæos Christum sibi per invidiam tradidisse & c. non ergo debebat maculare vitam innocentis per ejusmodi accusatorem. c. dignum. 3. qu. 9. imò sanctius est, nocentem impunitum relinquere, quam innocentem condemnare l. absentem ff. de pœnis.* Cum ergò clare constabat, nullâ causâ nec bono Zelo Judæos Christum accusasse, sed solum invidiâ motos, quæ admodum homines rapit, & omne pervertit judicium, ut voluit Anton. de Bu. *per illum text. in c. fin. de off. custo.* ideo Pilatus non debebat tales accusatores admittere. §. 55.

§. 55. Sed responderi ad hoc potest, nondum esse probatum, quod Pilato de Judæorum invidiâ ante accusationem & institutam causæ cognitionem constiterit. Nam verba Evangelistæ *Matth. XXVII. 18.* videntur de eo tempore esse intelligenda, postquam Pilatus Christum jam examinaverat, id quod nec ipse Montaltius negare videtur. Subjungit enim n. 6. apud *Maphan. l.c.* quod Pilatus veram Christi innocentiam & Judæorum perfidiam & calumniam tanquam Judex cognoverit, ut ipsemet attestatus est, dum examinando hujusmodi causam, dicit in Christo se non invenire causam alicujus delicti, & sic ex illo percipit calumniosam Judæorum invidiam.

§. 56. (II.) Idem Montaltius citatus *Maphanafo cap. 19. n. 52.* accusat Pilatum, quod dixerit Judæis: accipite eum vos & judicate juxta legem vestram. *Nec debebat, inquit, Pilatus accusatoribus officium judicandi dare, dum dixit: Accipite &c. Fecit enim contra jus, ut patet per text. in cap. multi circa princ. 2. qu. 1. & contra tit. C. ut nemo jus sibi dicat.* Sed ut multa taceam, quæ pro responsione hîc afferri possent, & præprimis, falsam hîc foveri hypothesin, ac si Pilatus Christum non condemnaverit ipse, sed permiserit saltem crucifigi, de quâ infra §. 69. Illud tantum urgeo, fluere hanc accusationem ex malè intellectis Pilati verbis, utpote quæ non serio sed ironicè ab ipso prolata fuerunt. *vid. §. 13.*

§. 57. (III.) Alii Pilatum increpant, quod factâ accusatione nec prius auditis & examinatis testibus, statim Christum interrogaverit, An sit Rex Judæorum? *vid. §. 14.* quapropter & postea Christum in verbis; an ex teipso hoc quæris &c. dicunt Pilatum officii sui admonere voluisse. *Vid. B. Gerhard. Harm. c. 191. p. 1869.* Sed loquatur pro me Everh. *Specthan d. Cent. 3. Cl. 3. qu. 3. n. 8. §. 5.* Quod testibus hîc res non agitur, causa sine dubio est, quod senatus Sacerdotum Pilato de rebus cum Christo in judicio ipsorum Ecclesiastico actis, adeoq; etiam de testibus, qui contra ipsum producti atque auditi fuerint, prolixè retulerunt.

§. 58. Ad hæc nihil magis naturale apparet, quàm ut judex factâ accusatione accusatum interroget, an confiteatur crimen, an non? Quamvis enim concedam reo non credi, scilicet si crimen neget, credi tamen omninò puto si illud affirmet, præprimis si circumstantiæ id svadeant, & tunc testibus & aliis probationibus ab actoribus suppeditandis quid opus? Confessus enim pro convicto habetur?

D tur?

tur, & effectus qui tribuitur probationi testium, documentorum apertissimorum & indiciorum indubitatorum, idem etiam tribuitur confessioni, ut scilicet ex eâ sententiam capitalem iudex promere possit, reumq; ad supplicium condemnare. *B. Carpz. Pr. Crim. qv. 126. n. 2.*

§. 59. Pugnandum nunc paucis cum Dn. Stellero, eiq; ad argumenta, quibus Pilatum defendere conatur, respondendum. Tria autem præcipuè ab ipso sunt allata. Primum esse voluit *αὐτονομίαν* Judæorum *cap. 1.* secundum eorundem consuetudinem *cap. 2.* tertium nudam Pilati executionem *cap. 3.* Hic in genere prænoto primum argumentum esse probationem tertii, adeoq; si ab eo separatur nihil facere ad rem, sed potius Judæos accusare quàm Pilatum defendere. Hinc non peccaturum me putavi, si illius refutationem cum responsione ad tertium jungerem. Ne autem planè intantum caput illud relinqvam, præmittam h. l. breviter enucleationem duarum hypothesium quas inibi à §. 31. usque ad finem capituli Stellerus exhibet, (nam quæ prolixè a §. 1. usque ad §. 30. de divisione jurisdictionis tam secundum Jus Civile quàm Saxonicum, de jurisdictione item Ecclesiasticâ hodierna attulit huc non spectant.) *Prima est: Judæi tulerunt mortis sententiam in Christum à §. 31. usq; ad §. 67. Secunda: Pilatus ipse non condemnavit Christum, sed tantum permisit Judæis à §. 68. usq; ad finem.*

§. 60. Quod ergò *primam* concernit hypothesin, nego, Judæos tulisse aut ferre potuisse sententiam capitalem in Christum (loquor autem de tali sententia quæ efficaciam & vim juris habet,) siquidem eo tempore judicia capitalia omninò ipsis adempta erant, & penes procuratorè Cæsaris jus gladii sive vitæ & necis residebat. *Scalig. ad Joh. 18. v. 31. quod & ipse Stellerus agnoscit cap. 1. n. 76. c. 2. n. 21. conf. supra §. 48.*

§. 61. Distingvendum tamen est inter causas Ecclesiasticas & Politicas. In Politicis, quæ scilicet ad crimen læsæ Majestatis aliterve ad Remp. & imperium pertinebant, ne quidem cognitionem habebant, nedum executionem. *Voss. Harm. l. 2. c. 5. §. 32. p. 241. cum politicus ipsorum status planè fuerit immutatus, Steller. c. 1. n. 44.* At in causis Ecclesiasticis religionem & Legem Mosaicam concernentibus, qualis erat blasphemia, potestas quidem cognoscendi ipsis erat relicta juxta legem divinam, & inde iudicium ferendi *Voss.*

Voss. d. l. §. 31. quin & si crimen infra capitale esset minore quâdam
coercitione, ut fustigatione, delinquentem punire poterant *Act. V.*
40. XVI. 22. II. Cor. XI. 24. & 25. Gerh. Harm. c. 190. p. 1843. Grot. ad Job.
XVIII. 31. sed in causis, quæ mortem merebantur, in potestate erat
Præsidis Romani, ut vel Judæorum judicium sequeretur, vel mitio-
ri pœnâ reum afficeret, vel etiam prorsus absolveret. *Voss. d. l.*

§. 62. Congruit dictis quàm maximè locus *Matth. X. 17. seq.*
& probatur communiter hæc opinio ex Rabbi Mose de Kotfi *lib.*
precept. 188. 3. qui dicit: *40. annis ante destructionem templi secundi (&*
ita duobus annis ante passionem Christi) migravit Synedrimum è loco
suo, quia multiplicati fuerunt sicarii & abolita judicia animarum ex Israel.
vid. Drus. in Job. XVIII. 31. Gerh. Harm. c. 190. p. 1843. Verum do-
ctissimus Seldenus de Synedr. Hebr. l. 2. c. 15. §. 11. p. 634. seq. istum
Rabbi Mose locum non de ablatione juris, sed de nudâ saltem in-
termissione vult intelligi. Quicquid hujus sit, satis probari senten-
tiam nostram puto ex clarâ & perspicuâ satis ipsorummet Judæo-
rum confessione, dum ad Pilatum dicunt ipsis non licere quen-
quam interficere *vid. §. 13.* quod dictum cum latius deductum sit à
B. Gerharo & à contrariis opinionibus jam vindicatū *c. 191. Harm.*
p. 1866. nolo hic actum agere, præcipuè cum ipse Stellerus *cap. 1. n. 46.*
fateatur, tempore passionis Christi non penitus quidem ablatam
fuisse potestatem Ecclesiasticam, sed tamen in tantum fuisse restri-
ctam, ut sanguinis judicium à Judæis fuerit ablatum.

§. 63. Objicitur à viris quibusdam eruditis pro potestate Ju-
dæorum circa judicia capitalia in causis Ecclesiasticis exemplum
Stephani, quem constat à Judæis non solum condemnatum, sed &
occisum fuisse *vid. Clar. ad Job. XVIII. 31. Voss. Harm. l. 2. c. 5. §. 32.*
quin & ipsius Christi quem Judæi jam sæpius etiam citra consen-
sum Pilati lapidare & trucidare voluerant. *Voss. d. l.* Sed Resp si qui a-
liquando à Judæis circa id tempus leguntur interfecti, id factum es-
se motu populari, cæco plebis furore atque impetu. *Grot. ad Job.*
XVIII. 31. Gerh. d. l. c. 190. p. 1843.

§. 64. Ulterius quoad sententiam in Christum latam obji-
cit Stellerus *cap. 1. n. 67.* locum *Matth. XXVI. 66. & Marc. XIV. 64.*
ubi dicitur Judæos condemnasse Christum, quod sit reus mortis.
vid. supra §. 11. ex quo clarissimè probari putat sententiam mortis à
Judæis & neuiquam à Pontio Pilato latam fuisse, & hoc ipsum eo
certius

certius exinde patere dicit c. 3. n. 47. 48. quoniam Judices Hebræi in judiciis capitalibus pronunciaverint præfatam formulam exemplo Nathanis &c.

§. 65. Respondeat pro me Grotius ad d. l. Matth. XXVI. 66. cujus verba ob rationem §. seq. dicendam integra lubet apponere: Sic autem inquit ἐνοχῶς Ἰουδαῖος ἐστὶ) בן מותך ut II. Sam. XII. 5. Ita pronunciare solebant Judices Hebræi dum capitalia judicia penes ipsos erant. Ablatis capitalibus judiciis, quod post confiscatā ab Augusto Judæam factum est (nam antea Herodis beneficio manserat aliqua judiciorum species) quamquam cum effectu sententiam proferre non poterant, veterem tamen formulam retinebant, cujus ea vis erat, ut, de quo ita pronunciatum esset, is apud Judæos omnes morte dignus, i. e. sacer atque intestabilis haberetur; in eum denique nihil esset illicitum. Quo præjudicio sæpè populus concitatus per vim ac tumultum pœnas expetivit, quamquam Romanis legibus id facere vetabatur. Pertinebat autem hoc *ἐνοχῶς* in Jesum eò, ut scilicet Senatores Judæi possent salvâ religione Jesum accusare apud profanum Judicem, ejusque supplicium flagitare, velut qui nullâ amplius necessitudine illos attingeret, & omnia hominis Judæi *ἐνοχῶς* amisisset.

§. 66. Porro exemplum Nathanis quod hîc à Stellero adducitur, ad rem præsentem nihil plane conducit. Nathan enim ibi neque Judex Hebræus fuit, neque judicium capitale in Davidem exercuit, sed tanquam propheta pœnam divinam ipsi annuntiavit, imò sententiam ab ipso Davide dictam saltem ad ipsum applicui. Videtur autem Stellerus in allegationem exempli Nathanis perductus ex aliter intellecto Grotii loco §. antec. descripto. (quem ante oculos ipsum habuisse conferenti cum eo verba d. c. 3. n. 47. 48. 49. apparebit) Cum enim videret, mentionem ibi fieri loci II. Sam. XII. v. 5. putavit fortè eum pertinere ad verba proximè sequentia. Ita pronunciare &c. cum tamen haud dubiè Grotius eum in finem saltem adduxerit, ut parallelum locum Hebraicum phrasi Græcæ respondentem apponeret. Sed hæc obiter.

§. 67. Regerit Stellerus d. c. 3. n. 49. 50. §. sufficere sibi *ἐνοχῶς* ad stabiliendam Judæorum qualemqualem *αὐτονομίαν* &c. Sed Resp. aliqualem *αὐτονομίαν* ipsis nunquam fuisse denegatam vid. §. 61. at hanc non sufficere ad probandam condemnationem

nem Christi à Judæis factam, quæ talem haberet vim ut non amplius novâ Pilati sententiâ opus foret.

§. 68. Nec est, ut dicat aliquis cum *Stellero cap. 1. n. 82.* sententiam Judæorum ideò approbatione Pilati indignisse, quod ea crucifixionem apportaverit, pœnæ genus non Ebraicum sed Romanum: Negamus enim, quod ipse ut indubitatum præsupponit, Judæorum sententiam apportavisse crucifixionem. Certum potius est, eam, quia propter imputatum blasphemix crimen facta fuit *per. §. 11.* si aliquem effectum habuisset, lapidationem apportare debuisse, siquidem blasphemi jure Hebraico lapidabantur. *Levit. XXIV. 16, Selden. de Synedr. Hebr. lib. II. c. 13. §. 5. conf. Drus. ad Job. XIX. 7.*

§. 69. In *secundâ* hypothesi (*vid. §. 59.*) quamvis *Stellus* Lactantium aliosque pro suâ opinione adducat, possent tamen, si non rationibus sed autoritatibus pugnandum esset, quamplurimi patrum contrarium statuentes produci. *Vid. Maphan. c. 20.* Sed urgent in alteram partem gravissimæ causæ quæ Pilatum sententiæ capitalis autorem faciunt, quas congesserunt *Grot. ad Matth. XXVII. 26. Gerb. Harm. c. 195. p. 1932. Voss. Harm. l. 2. c. 5. §. 42.* interque eas præcipuè sunt 1. quod Pilatus dicatur in tribunali sedisse *Job. XIX. v. 13.* in loco sc. ubi iudices judicandi causâ confidere solebant *Act. XIII. 12. XXV. 6.* 2. Lucas *XXIII. 24.* expressè dicit: *adjudicasse* Pilatum. 3. Executio etiam per milites Romanos facta, quibus non fuisset opus, si saltem Pilatus Judæorum sententiam approbavisset, quia & ipsi suos ministros ad huc habebant, nec in lapidatione Stephani, quem sine consensu Præsidis interfecerant, milites Romani leguntur adfuisse.

§. 70. Deinde & circumstantiæ ex historiâ Passionis perspicuè docent, necesse omninò fuisse, ut Pilatus sententiam diceret. Nam Judæi Christum coram ipso ut seditiosum accusabant *vid. §. 14.* seditio autem causa civilis erat, in quâ cognitionem nullam habebant *per §. 61.* Pilatus itaque priorem Judæorum condemnationem ob blasphemiam factam approbare non poterat, cum de eâ coram ipso Christum non accusassent, sed opus omnino erat, ut novam sententiam diceret, in quâ Christus ut seditiosus aut læsæ majestatis reus condemnaretur, quod & ita factum esse vel ex inscriptione crucis (J. N. R. J.) apparet, quam Judæi ne-

mutare quidem poterant, tantum abest ut ipsi sententiam dixerint. Qualis autem præcisè fuerit sententia Pilati, cum id expressum non sit, certò determinari haud potest. Inter eas vero, quas Stellerus ex variis autoribus refert *cap. 1. n. 68. seq.* Lutheri, utpote quæ cum inscriptione crucis quàm maximè congruit, videtur accommodatissima.

§. 71. Levia sunt, quæ Stellerus in hâc materiâ objicit, Ad argumentum 1. à tribunali petatum respondet *cap. 1. n. 85. Non sequitur, quotiesc. quis sedet pro tribunali, toties & sententiam fert de aliquo.* Ita est: Sed fortasse illud sequitur: Judex cognitâ causa pro tribunali, ubi sententiæ solent pronunciari, sedet, ergo probabiliter sententiam est dicturus.

§. 72. 2. Vocabulum ἐπέκεινε, quo Lucas utitur interpretatur per *approbavit c. 1. n. 86. postjudicavit, vel confirmavit. c. 3. n. 59.* Sed cum cuius Græca interpretanti abs ratione credendum non sit, fidem potius habeo Pafori, qui *ἐπέκεινε* idem dicit significare ac simplex *κρίνω*, judico, & Grotio ad *Luc. XXIII. 24.* *ἐπέκεινε* nihil hîc est aliud, quam judicando discernere. Ita: *ἐπέκεινε* dixit scriptor *II. Maccab. IV. 48.* Quod autem verba sequentia attinet, quæ Stellerus urget *c. 3. n. 60.* *Ἰπὸ τῶν αἰτημάτων*, illa vel causam exprimunt, quæ Pilatum movit, ut crucis poenam Christo irrogari præciperet *Gerb. c. 195. Harm. p. 1932.* vel modum atque contenta sententiæ. Volebant nempe Judæi, ut Pilatus Christum tanquam seditiosum ad crucem condemnaret.

§. 73. 3. Quod per milites solum Romanos exactum fuerit supplicium, Stellerus *c. 3. n. 73.* ideò factum dicit, quod Judæi non habuerint executionem, sed solam causæ cognitionem & decisionem. Verum, quod nec Decisionem habuerint, probatum supra *§. 60. seq.* & præterea fateor argumentum hoc illustrans potius esse, quam probans, adeoque à reliquis non erit separandum.

§. 74. Refutatis ita breviter Stelleri hypothefibus *cap. 1.* progredior jam ad ipsa argumenta. Primi summa ex *cap. 2. n. ult.* hæc est. *Quicumque judex facit juxta consuetudinem rationabilem, ille non peccat. Atqui Pilatus condemnando Christum. Sc. E. Sc.*

§. 75. De veritate majoris propositionis litem ipsi non movebo. Nam effectus præcipuus consuetudinis ille est, ut instar legis scriptæ efficaciter obliget, quapropter & ipsa in imperando, vetando,

tando, permittendo & puniendo consistit *l. 7. ff. de Legib. ac præter*
modum ferendi, seu signum sensibile, quo voluntas legislatoris
explicatur à lege scriptâ nihil prorsus differt. *Frantz. ad tit. de*
legib. n. 123. Rauchb. P. I. qv. 36. n. 6. Proinde consuetudines omnes,
quæ rationi & naturali juri non repugnant in judiciis accuratè at-
tendi & observari debent *auth. Jubemus C. de judic. cap. 3. extr. de eo*
qui mitt. in poss. caus. rei serv. adeo, ut judex contra consuetudinem
receptam judicans litem suam perinde faciat, ac si contra jus com-
mune pronunciaffet. Andr. Gail. lib. 1. obs. 36. n. 12.

§. 76. Probè tamen observandum, necesse omninò esse
ut consuetudo sit rationalis *arg. l. 14. § l. 38. ff. de LL. vid. Ludov.*
Exerc. 1. th. 14. lit. c. cum nullum jus civile, sive scriptum, sive non-
scriptum juri divino aut naturæ refragari debeat. Id ipsum vult
Ordin. Cam. alleg. Stell. c. 2. n. 49. verb. auff redliche/ erbare Gewonheiten.
Consuetudo itaq; juri divino, naturali, aut gentium contradicens
non sequenda est, neque talis consuetudo propriè dicitur, sed u-
surpatio, *Flam. Chartar. Decis. exec. 21. n. 43.* eaque nullo temporis
spatio quantumvis diuturno confirmatur *l. 39. ff. de LL. Nov. 134.*

§. 77. Quamvis autem Stellerus non præcisè rationalitatem in
consuetudine requirere videatur *c. 2. n. 13. 18. 44.* contrarium ta-
men docet *n. ult. d. c. 2.* ubi expresse dicit, Pilatum venire excu-
sandum quia rationem præ se tulerit consuetudo.

§. 77. In minore propositione argumenti duo confide-
randa veniunt (1) an consuetudo Judæorum fuerit rationalis?
(2) an Pilatus condemnando Christum fecerit secundum consue-
tudinem. Utrumq; nego. Et prius quidem ipse Stellerus vide-
tur agnoscere *n. 39.* ubi dicit, Judæos famoso prædoni libertatem
quæ sive *contra Legem Dei.* Si autem contra legem Dei hæc consue-
tudo fuit, quomodo rationem quandam præ se ferre potuit. In deli-
ctis enim, quæ lex divina morte puniri jubet, veluti est homici-
dium, adulterium, blasphemia, sacrilegium, sodomia, ne quidem
summus princeps aut magistratus quivis superior mortis suppli-
cium absque causâ sufficiente remittere potest. *B. Carpzov. Pr. Cr.*
qv. 150. n. 29.

§. 78. Quamvis verò alii non necessarium putent, ut semper
in omnibus Rebus, illa delictis pœna imponatur, quæ lege divinâ
exprimitur, cum lex ista civilis Judæorum fuerit, in quâ quæ ad-
jectæ

jectæ erant pœnæ ex genio istius populi ac Reip. per positivam Dei dispositionem fuerint determinatæ, in eo tamen, quod sciam, consentiunt omnes, quod homicidæ ubiqve capitaliter sint puniendi.

§. 79. Etenim Noachus cum angustâ familiâ è diluvio servatus, alterqve quasi humani generis parens jure universali divino omnes homines obligaturo fuit obstrictus de fugiendo homicidio eâ interminatione, si quis contra faxit, ut capital esset. *Gen. IX. 6.* Ut adeò non immeritò hæc lex de supplicio ultimo Juri N. non quidem propter originem & omnimodam ac absolutam necessitatem, sed ob universalem vim divini interdicti, æquiparanda sit.

§. 80. Neqve deest planè naturalis ratio. Cujus enim tanta est malitia, ut sangvinem humanum effundere ex deliberato consilio non vereatur, ab illo cæteris hominibus non potest satis caveri, nisi idem vitâ exturbetur. *vid. J. Fr. Horn. de civit. l. 2. c. 2. §. 10. Dn. Pufend. Elem. Jurispr. Univ. l. 1. def. 21. §. 9. & de J. N. & G. l. 8. c. 3. §. 26. conf. H. Grot. de J. B. & P. l. 1. c. 2. §. 5. ibique Dn. Ziegl.*

§. 81. Ex his infero, consuetudinem Judæorum, paschatos festo qvalem. delinquentem, etsi neqvissimus homicida fuerit (ut Barrabas) liberantium sanâ ac solidâ ratione fuisse planè destitutam, & hîc meritò locum habere, quod dicitur *Prov. XVII. 15. Qui justificat impium & qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum.*

§. 82. Sed ponamus, consuetudinem istam omnia consuetudinis legitimæ requisita habuisse, an ergò (quod postèrius assumpti in argumento Stelleri membrum est) Pilatus condemnando Christo juxta eam fecit? Non puto, nisi quis fortè à nocentis dimissione ad innocui condemnationem concludere velit. Et quomodo quæso Pilatus consuetudine illâ excusari poterit, cum ea tantum requisiverit ut delinquens dimitteretur? Sed nolo tempus perdere, siquidem quivis statim videt, quàm sit hoc à baculo ad angulum argumentari.

§. 83. Cæterùm, quando prædicta consuetudo inceperit, quive ejus autores fuerint, prolixè definire mei instituti ratio non patitur, cum necquicquam id ad rem præsentem conducatur. *vid. interim Gerh. Harm. c. 193. p. 1890. Voss. Harm. l. 2. c. 5. §. 3. 4. 5. & omnino Grot. ad Matth. XXVII. 15. quem hîc iterum Stellerus c. 2. n. 28. 37. in.*

infeliciter secutus est. Non probabile profectò, quod n. 35. Cai-
pham consuetudinis illius autorem facit, idque ex *Johan. XI. 50.* pro-
bare conatur. Apponam tantum verba Evangelistæ, quia talia
vel narrando refutantur. *Unus autem ex ipsis, (inquit Johan-
nes,) Caiphas nomine cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis
quicquam, nec perpenditis, quod expedit nobis, ut unus homo moriatur pro
populo, ac non tota gens pereat.* Jam ex his verbis fiat Syllogismus, cu-
jus conclusio fit ista: E. Caiphas est autor consuetudinis, quâ di-
missi sunt delinquentes.

§. 84. Sed pergo ad *cap. 3.* Stelleri, ex cujus *inscriptione*
§ n. 1. usque ad 91. tale fortasse neci poterit argumentum. *Quic. est*
nudus executor sententiae capitalis ab aliis late, is exequendo eam sententiam
non peccat. Atqui Pilatus &c. E.

§. 85. Majorem probatione fortè non indigere putavit Stel-
lerus, sed sufficere, si solum in inscriptione assereret, tertium caput
defensi Pilati esse nudam executionem. Verum quod non ita
universaliter vera sit, facillimè sequenti modo demonstrari potest.
Executio, quæ nihil aliud est, quàm rei judicatæ persecutio, ra-
tione objecti sive causarum quæ executioni mandantur non in-
commodè dividi poterit in civilem, de quâ *t. t. C. de exec. rei judic.*
& criminalem. Nuda autem dicitur executio, quatenus cogni-
tioni ac dijudicationi causæ contradistingvitur. Hinc in civilibus
merus executor est nuncius publicus, qui rei judicatæ vel instru-
menti exequibilis vigorem ex præcepto judicis ad effectum per-
ducit *l. pen. C. de exec. rei jud. Col. Proc. Execut. P. 2 c. 1. n. 4.* At in
criminalibus, de quibus maximè hîc sum sollicitus, nudi executo-
ris nomen propriè competit carnifici.

§. 86. In hoc autem, si à peccato abstinere velit, multa
requirit Hugo Grotius *de J. B. l. 2. c. 26. §. 4. sect. 9.* Vult nimirum,
ut ei, vel quod quæstioni & actis interfuerit vel ex rei confessio-
ne cognita esse debere causæ merita, ut satis ei constet, mortem
à reo esse commertam. Sed rectius id ipsum negat cum B. Gerh.
Magn. Dn. Ziegl. in not. ad d. l. Grotii & in dicast. concl. 35. §. 20. quia
carnifex discutere & examinare sententiam non tenetur. Non
igitur peccabit, sicubi jussus morti adjudicatum occiderit, quia
tùm obsequitur superiori, & quia in dubio factum judicis sem-
per justum & rectum præsumitur *l. 44. ff. damn. infect. l. 6. §. 3.*
E verb.

verb. qui jussu ff. de his qui notantur infam. Si tamen manifestè cognitum habeat carnifex, innocentem esse eum, quem occideri jussus est, parere haudquaquam debet, sed id potius agere tenetur, quantum fieri potest, ut liberetur ille & salvus evadat. Nec aliud probant exempla de ministris Saulis &c. à Grotio in *notis ad d. l. adducta.*

§. 87. Fieri tamen potest ut etiam judex fiat merus executor in causa capitali, si n.p. magistratus superior executionem mandet judici inferiori, non quidem quatenus judex est, sed quatenus inferior. Et tunc etsi judex iste dubitet, nocens non sit is qui accusatus est. an minus, exequendo tamen sententiam non peccat. Quamvis enim dubitante conscientiam aliàs nihil debeat fieri, in materia tamen singulari id quod practicè certum est, præferendum est incerto speculativè. *Dn. Ziegl. d. concl. 35. §. 19.* At si certò noverit talis executor, reum esse innocentem, placet opinio Coleri *de process. exec. p. 4. c. 1. n. 134.* eum debere potius officium suum resignare, quàm facere injustitiam, cum Deo magis sit obediendum quàm hominibus.

§. 88. Vacillat itaque major argumenti Stelleriani in execute innocentiam rei certò cognitam habente, & si absque limitatione istà intelligatur, non procedit. Ergo si maximè concedamus, Pilatum merum fuisse executorem, nec ipsum mortis sententiam in Christum tulisse, nihilo tamen minus enormiter peccavisset, cum tot vicibus publicè innocentiam Salvatoris fuerit professus.

§. 89. Sed non opus est, ut eò descendamus, falsissimum quippe est, quod in minore dicitur Pilatum merum fuisse executorem. Adducit eque Stellerus ad probationem sententiae suae historiam passionis *n. 15. seq.* quin & novum argumentum ab elaboratione crucis petatum proponit *n. 91.* Verum quàm mutilè historiam adduxerit, notatum supra est *§. 7. 8. 9. 10. 14.* ac præterea perspicuè ostensum capitalem sententiam non à Judæis sed Pilato in Christum prolatam fuisse à *§. 60. seq. ad 73.* Illud verò de crucis elaboratione argumentum tanti non est, ut in proluxa ejus refutatione tempus impendam. Fecit id peculiari capite 25, Maphanafus, qui videri potest.

§. 90.

§. 90. Unicum tantum subjiciam argumentum & quidem ex verbis ipsius Stelleri, ut ostendam quàm finistre Pilatus merus executor appelletur. *Quicumq;* enim (1.) fuit superior *Judeis* & (2.) *inquisivit*, is non fuit executor *nudus sententia à Judeis lata*. (Nam quod prius concernit, iste casus concipi commode non potest quo inferior judex cognoverit & dijudicaverit causam, superiori verò judici nuda executio fuerit relicta. De posteriori autem nullum est dubium, quia nuda executio cognitioni causæ sive inquisitioni contradistinguitur. *vid. §. 85.*) *Sed Pilatus* (1.) superior fuit *Judeis* (*Stell. c. 3. n. 58.*) (2.) *inquisivit in causâ Christi* (*cap. 1. n. 85. & c. 3. n. 57. 64. 66. 68. conf. supra §. 13.*) Ergo &c.

§. 91. Subjungit Stellerus in *cap. 3. à n. 93. usq;* ad *n. 100.* evolutionem quæstionis, an judex secundum acta & probata, an verò secundum conscientiam judicare debeat, eamq; in *n. 100.* ita finit. *Nos affirmamus, judicem adstrictum esse ad judicandum secundum allegata & probata -- Esto, in veritatis tamen præjudicium non concesso, quod Pilatus judicaverit de Christo, sententiamq;* protulerit, eo ipso ac summus Pontifex, reliquiq; in *Sanhedrim* sedentes probant fuisse blasphemum, venit excusandus.

§. 92. Sed verior videtur sententia statuentium, judicem secundum conscientiam, aut, accuratius loquendo, scientiam propriam judicare debere. *vid. Magn. Dn. Ziegl. dicast. concl. 35.* ubi pertrariæ opinionis patroni aliorumq; solidissimè respondit. Et esto judicet judex juxta acta & probata, nihil hoc pro excusando Pilato faciet. Nullum enim Christo crimen à *Judeis* probatum, sed potius vanis clamoribus metuq; injecto sententia à Pilato extorta. De blasphemiam verò nihil planè coram Pilato, nisi incidenter actum *vid. §. 14. & 19.*

§. 93. Incongruè autem à Stellero adducitur *lex 11. ff. de J. & J. de prætoribus iniquè jus reddente*, cum lex ista non de moralitate intrinsecâ, sed effectû & vigore externo sit intelligenda. *vid. Grot. de J. B. l. 1. c. 4. §. 3. Bacchov. in newt. p. 17.*

§. 94. Concludit suam defensionem Dn. Stellerus his verbis: *Restat & caput defensi Pilati divina voluntas. Sed ne falcem in alienam messem misisse videamur, filum abrumpimus.* Vult nempe Pilatum excusare

503.
cusare quod voluntatem divinam adimpleverit, Cajanis hâc in parte non dissimilis aut Cainæis, uti à Tertulliano & Irenæo vocantur, antiquis hæreticis Judam proditorem non solum defendentibus, sed & admirabilem illum & magnum esse memorantibus propter utilitates, quas humano generi prodicione contulerit, cum animadverteret, Christum velle veritatem subvertere &c. *vid. Voss. Harm. l. 2. c. 3. §. 37.* Pari ratione omnes Judæorum ac militum illusiones & contumeliæ, quas tamen nemo unquam Christianorum non execratus est, excusari possent, eum & illæ à Prophetis in verbo divino fuerint prædictæ. Sed nec ego volo falcem in messem Dnn. Theologorum mittere. Quid autem ad dicta à Stellero allata respondendum sit, docebunt commentatores. Consuli interim meretur *B. Gerhard. Harm, c. 195. p. 1922. & cap. 212. p. 2177.*

§. 95. Nihil nunc restat, quàm ut gratias agam DEO T. O. M. pro concessis viribus, Lectoremque Benevolum rogem, ut, si alicubi lapsus fuero, id humanitate suâ meique ingenii tenuitate excusare velit. Errare humanum est. Itaque cum homo sim, humani à me nihil alienum arbitror.

F I N I S.

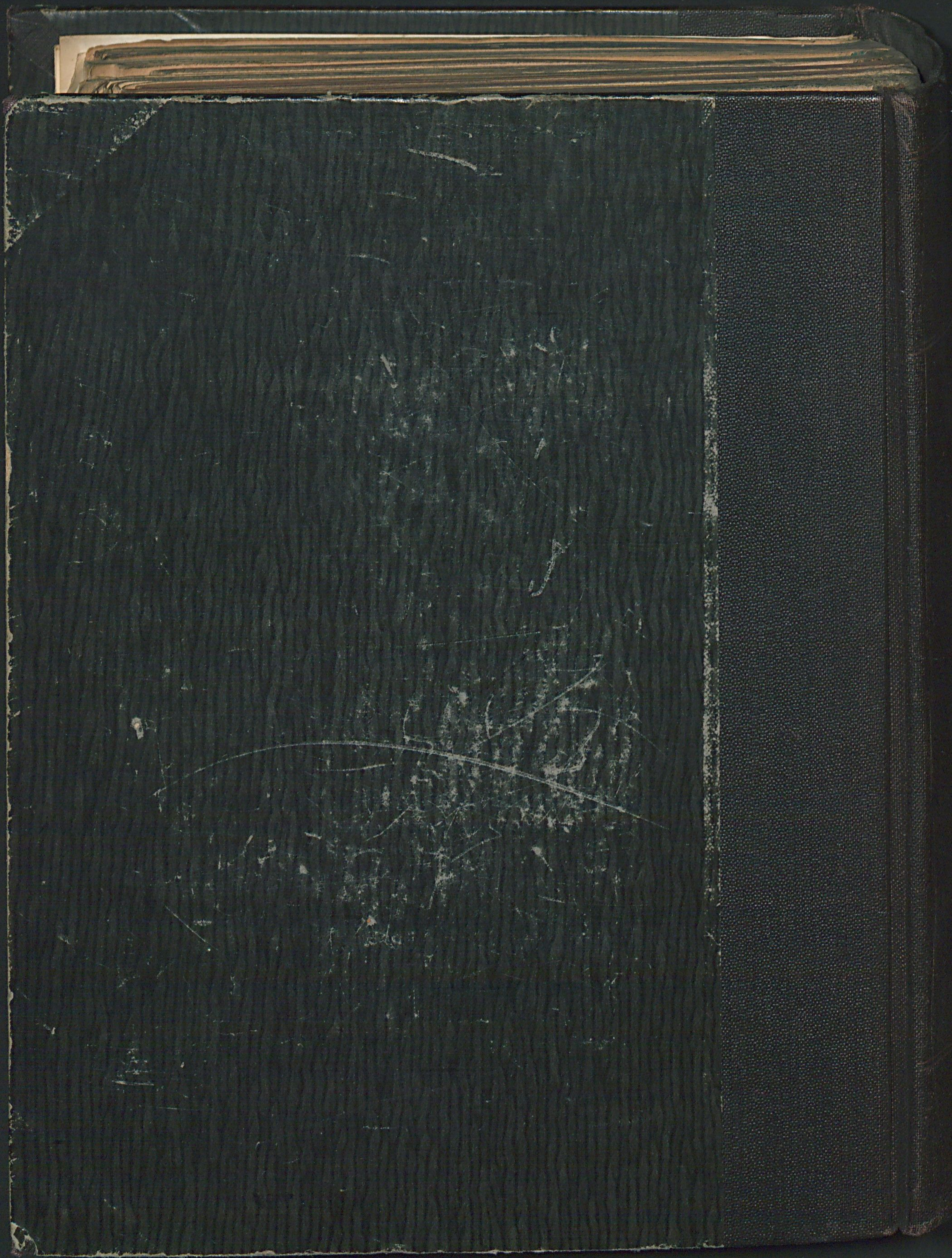
ULB Halle 3
005 803 373

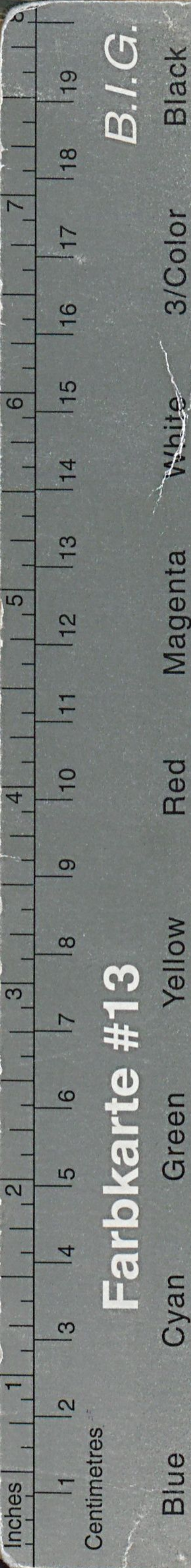
1077

B.I.G.

Farbkarte #13

Pr. 36 num. 17

*1675, 16^a
18*

...RIDICA

...LATI

...ico Jctorum

...IA MOEBIO,

...alis ac Ducalis
...dinario,

...e Fautore

...IOMASIUS,

...LXXV.

...ORGI.

